

MARIBORSKI DELAVEC

Političen list.

Naročnina znaša:

Z dostavljanjem na dom ali po pošti K 10⁰⁰ — mesečno.
četrtletno K 30⁰⁰.
Če pride naročnik sam v upravnishvo po list: Mesečno K 9⁵⁰. — Inserati po dogovoru.

List izhaja vsak delavnik popoldne.

Posamezna številka stane 60 vin.

Oredništvo in uprava:

Mariborska tiskarna (Jurčičeva ulica št. 4.)

Telefon uredništva št. 276, uprave št. 24.

Leto III.

Maribor, sreda 7. julija 1920.

Št. 148.

Usodna ura poliske samostojnosti.

Italija mora uvesti sistem oboroženega naroda. — Kancelparagraf sprejet.

Hlapci in mučeniki.

(K slomškarski gonji.)

Vtihnili so topovi; preko bojnih poljan je zasvetilo tudi na naš, v smrt obsojeni narod, solnce svobode in novega življenja. Svetovna vihra je ugonobila jako mnogo, dobrega in slabega. Med slabim je bil najpomembnejši pač naš slovenski klerikalizem, ki je divjal v letih neposredno pred svetovno vojno po naši, sicer lepi domovini, s tako brahijalno silo, kakor le malokje drugje. Nad našim narodom je ležala težka črna mora, ki je imela neomejeno oblast, kateri se je moralo uklanjati vse in v resnici se ji je tudi uklanjalo — le malo nas je bilo, ki smo se pustili raje preganjati, zapostavljati, zasramovati ter ubijati, duševno in telesno, kakor pa da bi se vdali ti črni mori klerikalizma.

V tistih dneh farovške diktature pa smo brezdvomno največ trpeli ravno mi, učitelji. Mi smo bili tisti, ki smo še najvišje dvigali svoje napredno, zavedno in narodno pre-

pričanje, mi smo bili tisti, ki smo učili narod, ki smo ga vzgajali — in radi tega smo bili ravno najbolj na poti farovškemu diktatorjem in vrgli so se na nas, kakor tigri iz skrivališča na svoj plen. Težki in neprestani so bili ti napadi in le res močni so jim do konca in ves čas kljubovali. Slabiči pa so propadli ter se podvrgli končno tudi sami farovski diktaturi. Tako je prišlo do ustanovitve slomškarije, in do razcepljenja dotlej enotne učiteljske organizacije; tako je prišlo do časa onih žalostnih »hlapcev«, ki jim je posvetil naš največji pisatelj Ivan Cankar posebno dramo.

One, kateri so se jim uklonili, so ponizali za navadne farovške hlapce, cerkovnike in organiste ter jih z vso dolednostjo izrabljali v svoje nečedne strankarske namene, one pa, kateri so ostali neupogljivi, one so zatirali, zapostavljali in šikanirali na vse mogoče načine. Ti značajneži so bili pravi mučeniki.

Mesto zavednih, močnih, samozavestnih in svojemu stanu, pomenu in izobrazbi od-

doli na Kanalskem tolikokrat s polento nadomestila — pa jo kar vrežem v naše zelene gozde. In če bom ustrelil kakega »črnega pipka« (divjega petelina), dam ga nagačiti, da nama bo nekoč krasil tihi domek.

Pripravil sem si že kovček. Vanj sem zdeval vse lepe pa grenke spomine s fronte. Med njimi so Tvoja lepa, idealna pisma s posušeni ciklamčki, ki si mi jih pošiljala v Sveto, tisto umazano gnezdo nad Batami — košček granate imam, ki se mi je pred nosom zarila v zemljo, pa mi dala pošteno bico, potem imam škatljico za nosni tobak, darovano od krčmarice pri »Ostirčku« Tvoje sestre gospe Francke. Tale škatljica mi je zelo dragocena. Dobil sem jo pa takole: Na binkoštni pondeljek je bilo. Dobili smo povelje, odkuriti iz Kanala na Vrh. Nad Ročinjem in Marijinem Celju onstran Soče so rudečkasti kolobarčki dima v zraku naznanjali prve laške šrapnele. — Trije smo bili. Inženir Romay, pl. Tamacz pa jaz. Dasiravno oba fanatična Madžara, smo se vendar prav dobro razumeli. Cesta s trga proti gradu je bila na voglu zaprta. Železje, kamenje, žica, tramovje, vse je bilo tam nagrmadeno. Krenili smo skozi »Ostirčkovo« klet, pa ga še pri gospe Francki pošteno »luckali«. Imela je izvrstno črnino. Pravili smo: saj ga pijemo itak za prehod v posmrtno življenje. — Naenkrat sem iztaknil na polici zavojček tobaka za

govarjajočih narodnih vzgojiteljev, smo imeli tedaj le »hlapce« in »mučenike«.

Vihra svetovne vojne je, kakor smo že gori omenili, porušila med dobrim tudi nekaj slabega. Med tem slabim je porušila tudi moč klerikalizma. Če nikoli poprej, v dneh svetovnega gorja, je vsak, še tako zapeljan lahko spoznal vso podlost te farovške klike, ki je bruhala ogenj in žveplo na vse kar je bilo narodnega, kar si je upalo priznavati svoje slovensko in jugoslovensko prepričanje, ki je spravljal s pomočjo avstrijskih rabljev v ječe in na vešala cvet našega naroda, druge pa v hekatombah žrtvovala molohu nemškega imperijalizma. Ta klika je proglašala vojno proti bratom Srbom in Rusom za sveto vojno in s prižnic so oznanjali slovenski duhovniki: »Blagor onim, ki umro na bojnih poljanah za našo (avstrijsko) pravično stvar, ker bog jih bo za to, da po nižajo narod morilcev (Srbe) obilo poplačal!«

To vampirstvo je odtujilo večino našega naroda njihovi diktaturi. Svetovna vojna je končala s porazom njihovih smernic in avstrijskih teženj — toda njih hinavstva ta

njuhanje, pa tole škatljico. Francka mi je vo prošnji darovala kar oboje. In tale škatljica se me drži v resnici kakor berača uš. Škapulir, rožnivenec, vse lepe spomine dobre mamice sem nekje izgubil, škatljica pa, ki sem jo nosil vseh šest mescev ko sem se klatil tam doli vedno pri sebi, mi je ostala. Pa nam je vsem trem tudi dobro služila s svojo aromatično vsebino, ko nam je primanjkovalo drugega tobaka. Sedaj jo ponese domov, pa si jo shranim na častnem mestu.

Emica! Ostani mi dobra in zdrava! Že danes Ti pošiljam prisrčne planinske pozdrave. Tvoj V.

Dodatek: Ravno ko sem si v najlepših nadah pel tisto znano planinsko: »Pastirc pa poje juhe. juhe...« je vstopil vojak in mi prinesel odprto povelje: ... se ima jutri podati kot cenilec v stroki za ... v Mostar. Postal sem bled in rumenkast kot vosek pri svečarju. Vojak je stal, pa me gledal debelo. Ti in stotnik in pekel in vsi hudiči. Mislil sem si, rekel nisem ničesar. Ha, ha, zato je stotnik tako čudno mežikal z levim očesom.

Ko je vojak po mačje zapustil sobo, bi bil pripravljeni kovček najrajše vrgel skozi okno na ulico prvemu meščanu pod noge. Ampak kam pa pridemo brez pokorščine! Z mojega »dopusta« se že še oglasim. — Pozdravljena!

(Dalje sledi.)

Moj dopust.

(Pisma gdč. E. G. s Kanalskega Vrha).

Gradec, 8. maja 1916.

Predraga! Nedavno si me prosila, naj Ti pišem kaj zanimivega iz mojega življenja. Vedi pa, to življenje je tako enolično in monotono, da bi te prav malo zanimala ta prozajčna vsakdanost. Pač nekaj! Jutri grem na desetdnevni dopust. Huraj! Veš, stotnik od geniškega štaba, moj poveljnik je zlafla duša. Davi, ko sem ravno vrtel planimeter po načrtu, da izračunam kubaturo za nasip pri gradbi državne ceste v Dravski dolini nad Falo, je vstopil v pisarno. Potreplje me po rami, pa mi romežikne z levim očesom: »Jutri lahko odidete na desetdnevni dopust!« Pomisli, Dušica, brez vseh moledovanj in prošenj pri raportu deset dni zlate svobode po dolgih mesecih tega ciganskega vagabundiranja.

O, pozdravljen moj lepi dom tam na zelenem Pohorju! Ta-le kapa — pa lovski klobuk, ta-le revolver — pa lovška dvocevka, streiški jarek — pa Ruška koča pri Sv. Arehu, aj kaka velika razlika. Kako bo gledala moja mamica. Veš, moja mati je priprosta ženska, ampak njeno srce je plemenito. Gladila in božala me bo, kakor deteta. Jaz se pa najem dobrih žgancev, ki si mi jih Ti, Dragica, tam

vojna ni ugonobila. Ko so videli, da se ruši nad njimi avstrijska streha, so naenkrat iz Savlov postali Pavli, iz najhujših srbofobov, so postali — srbofili. In čudno, naš dobri narod jim je odpustil vse, kar so nad njim zagrešili, pozabil je na vsa njihova v nebo vpajoča izdajstva ter jim zopet pohlevno podstavil hrbet.

Farovška diktatura se vrača nazaj, oni, ki so bili v letih pred in med svetovno vojno državovzdržujoči Avstrijci, igrajo danes »državovzdržujoče«¹ Jugoslovence. S povratkom farovške diktature pa se vrača zopet k nam slomškarska gonja, borba za razcepljenje in ponižanje našega učiteljstva. Tudi v naši svobodni Jugoslaviji hočejo, kakor nekoč v Avstriji, napraviti iz učiteljev dve kategoriji: »hlapce«² in »mučenike«.

Na bivšem Kranjskem se jim je to že precej posrečilo, trdno pa je stala doslej naša Štajerska; vsi navali na naše učiteljstvo so ostali brezuspešni. Zadnji v Maribor sklicani shod »krščansko mislečega«³ učiteljstva, na katerem naj bi se bila dosegla razcepitev naše doslej enotne in složne učiteljske organizacije ter ustanovitev »Slomškove zveze«⁴ za Štajersko je žalostno pogorel, za kar zasluži naše učiteljstvo vso hvalo. S tem pa klerikalci še niso kapitulirali. Spoznali so, da se s pordrobnimi in zavratnimi boji več doseže nego z javnim enotnim napadom. Radi tega so se vrgli z vso silo na posameznike. Iz Cirilove tiskarne so odšle na vse župne urade pozivnice, naj župniki vplivajo na posamezne učitelje, zlasti pa na tovarišice učiteljice ter jih pridobije za svoje namene.

Kolikor nam je znano, tudi ta zavratna borba proti enotnosti in stanovski časti in svobodi učiteljstva, doslej ni imela onega povoljnega uspeha, ki so si ga obetali. Vendar pa so se našli, žalibog, tudi tovariši in tovarišice, čeprav le v neznatnem številu, ki bi bili pripravljeni udinjati se farovškim diktatorjem za hlapce ter onečastiti svoj stanovski ugled.

Večina pa je ostala trdna in bo ostala tudi zanaprej. Ustanovitev »Slomškove zveze za Štajersko«, ki se bo vršila, kakor napovedujejo, o priliki Orlovskega tabora v Mariboru, mora pogoreti istotako, kakor je pogorel prvi tozadevni poizkus. Tega ne bodo preprečili niti vsi »Stražini«⁵ uvodniki, ki jih prinaša v tej zadevi teden za tednom.

Naše štajersko učiteljstvo noče onih predvojnih kranjskih, šušterčijanskih časov »hlapcev«⁶ in »mučnikov«⁷; ampak hoče ostati zvesto svojemu stanovskemu ugledu in ponosu, zvesto svojemu vzvišenemu namenu, vzgajati zaveden narod in ne hinavske ku kavice.

Dnevne vesti.

»O du mein Österreich«⁸ na jugoslavju. Z ozirom na razburljivo vest o izzivanju kapelnika Schönherra povodom slavlja »Jugoslovenske Matice«⁹ v Sv. Lovrencu na Pohorju, smo po pričah dognali sledeče: Odbor za prireditev slavlja je trikrat naprosil načelstvo delavnice, naj pošlje slovenskega kapelnika. Nemški godec Strohmayr je v soboto svoje tovariše obvestil sledeče: »Der Chef hat bestimmt, daß die Musik Sonntag das letzte Konzert für »Sokolašen«¹⁰ spielen soll, damit diese Streitigkeiten endlich aufhören. Nach Sv. Lovrenc geht aber weder Schönherr, noch Vanouš.«¹¹ Zjutraj je godba nastopila na koroškem kolodvoru in sprejela z glavnega kolodvora došli vlak. Kar pride

Schönherr in prevzame poveljstvo kot kapelnik. Ker je bil njegov nastop proti določilu šefa samega, je nastalo prvo razburjenje že med godci samimi. Na to sta pristopila dva gospoda in zahtevala, da Schönherr ostane doma. To je dalo povod, da se je razburjenje razširilo tudi na občinstvo. Ker je Schönherr vztrajal, da gre, se jih je mnogo z glasnim protestom vrnilo domov. Dospeli v Sv. Lovrenc je Schönherr med drugim ukazal potpurijo nemških pesem, med njimi tudi: 1. »O du mein Österreich«¹² (12 taktov); 2. »Prinz Eugen-Marsch«¹³ (celo); 3. »Ich hatte einen Kameraden«¹⁴ (del) in 4. »Andreas Hofer«¹⁵ (celo). Trije godci, med njimi celo dva Nemca, so kapelnika opozorili, naj z ozirom na med tem že se poleglo razburjenje nikar ne pusti igrati teh komadov, naj jih raje preskoči. Schönherr je odgovoril: »Nein, spielen wir ganz durch«, nakar so pričeli igrati. Takoj pri »O du mein Österreich«¹⁶ je pričelo občinstvo protestirati, žvižgati, groziti z metanjem steklenic in vpiti: »Doli z nemškim kapelnikom!«¹⁷ Nekaj Sokolov je šlo na oder ter tam protestiralo. Schönherr se je izgovarjal nekaj o zamenjavi not, nakar je pustil igrati sokolsko koračnico, s katero je pomiril večino razburjenega občinstva, tako, da so nekateri celo — ploskali, zavednejši so to nemško špekulacijo ignorirali. Glede nekega predstavitelja »Glasbene Matice«¹⁸ se doslej ni moglo ugotoviti, ali je šel tudi on protestirat, ali se — opravičiti, da je bilo slovensko občinstvo vsled avstrijskih pesmi užaljeno. Schönherr sam se je v pondeljek napram nekemu uradniku izjavil, da bi bil kmalu »durchgeprügelt«, ker je pustil tudi par taktov »Prinz Eugen-Marsch«¹⁹ igrati. — Po našem mnenju je ta godba v sedanjih razmerah v narodnih društvih enkrat za vselej — doigrala.

»Freiwillige Feuerwehr Pickendorf«. Da, pri nas v Mariboru, v drugem letu Jugoslavije, se gode čim dalje hujši čudeži. Na dan obiska regenta se pripelje velik voz naložen z hrabrimi gasilci — od kod? Kaj vorašate? Kričeč naslov: »Freiwillige Feuerwehr Pickendorf«. Voz je odložil, to se pravi, gospoda iz »Pickendorf«²⁰ se je razložila in vstopila v vrsto jugoslovenskih korporacij. Pa tudi brez napisa na vozu se je na pokri valih te nemške gospode lahko bral isti naslov. In vse to se je zgodilo brez vsakega najmanjšega zgražanja. Vprašate, kako pridejo Pekre do take izvanrednosti? In vprašate, če spadaio Pekre zopet pod Nemško Avstrijo? Vidite, stvar je taka: Takoj po prevratu, ko smo bili še bolj zavedni, se je tudi nemška požarna bramba v Pekrah spremenila v slovensko. A kmalu so stari nemčurški gadi v Pekrah sprevideli, da se lahko z gospodo v Mariboru igrajo, kakor se jim zljubi. Sklicali so občni zbor, vrgli slovensko načelstvo in se spremenili v staro avstrijsko »Freiwillige Feuerwehr«. Pred 3 meseci se je od slovenske strani na to metamorfozo opozorila pristojna oblast — in za regentov obisk se je v Mariboru predstavila »Freiwillige Feuerwehr Pickendorf«. Cudeži, kaj?

K naši sobotni notici o zlorabljanju potnikov, pred vsem vojakov, v restavraciji v Pragerskem, nam sporoča lastnik, da njega v tem oziru ne zadevuje nobena krivda, ker so prodajali pivo natakariji samovoljno po 4 K in sicer raditega, ker baje niso imeli drobiža, ter so hoteli tudi dobiti pri teh nazaj, kar so jim unesli drugi. Mi jemljemo to blagohotno na znanje, želimo pa, da se to več ne ponovi. — Naša sobotna notica pa bi veljala v polni meri tudi za kolodvorsko restavracijo v Celju, kjer se je v soboto prodajalo pivo tudi po 4 K in to že tako slabo polnjeno, da je bilo polovico vrčka napolnjenega s samimi penami.

Nov narod! Ne s popustljivostjo in neumevno obzirnostjo, temveč z železno metlo je treba nastopiti proti vsem onim elementom, ki rujejo dan na dan proti nam, zavednim Slovincem. Velika narodna pregreha je bila, da se že tu ni ukrenilo vsega potrebnega, da bi se izgnalo že davno vse

one Švabe in Švabčarje, ki bi že davno spadali tja preko Mure. Sedaj ob 24. uri pozivljamo še enkrat vse merodajne kroge, da izpolnijo to, kar poklic jim velewa. Švabe in Švabčarje naj se nadomesti z slovenskimi uradniki, ki nestrpno čakajo kruha ter ne vedo, kje bi se poprijeli kakenga zaslužka. Med uradništvom se še nahajajo takozvani »narodnjaki«, alla Ogrinc, seveda bivši ali pa še sedanji udje Schulvereina, Südmarke, Turnvereina itd. ki psujejo in hujskajo ob vsaki priliki vsak državni ukrep, vsako ododredbo: »So eine Gemeinheit, so eine Schweinerei«, ali pa z nezmožnimi »Čiči«. To je nov izraz v naši terminologiji. Eden izmed teh gg. se je pred ne celimi 48. urami izrazil: Najboljše delavne moči (seveda Nemce) izganjajo iz siužbe, nastavljajo pa same nezmožne Čiče (tukaj misli dotičnik Slovence). Temu gospodu, pa ne, da bi kdo morda mislil g. Albina Lajnšiča iz delavnice južne železnice predsedajo ti državotvorni »Čiči«, se jih sramuje ter mu je seveda pod čast sedeti s temi »Čiči«²¹ v uradu, — temu gospodu bi se menda prav lahko ustreglo in to z prav navadnim izgovorom. Gospod Albin Lajnšič, še do nedavno član Turnvereina, napravite prostovoljno mesto kakšnemu »Čiču«, ker se bode sicer napram Vam nastopilo z železno metlo. Kličemo: V delavnico z železno metlo in ven s Švabi, Švabčarji in Švabicami.

Zveza »Čičev«.

Šolski koncert, ki ga je priredil gospod učitelj Nerat z otroci »deške«²² in »dekliske šole na Zrinjskem trga«²³ dne 26. junija in 3. julija v kazinu, bo ostal ne le otrokom, ampak tudi poslušalcem, posebno pa staršem v trajnem spominu. Disciplina izborna, izvajanje perfektno. Skladba »Potovanje po domovini«²⁴ sestoji iz 8 točk, med katere so bile vrinjene primerne deklamacije. Petje in spremljevanje je bilo sigurno in živahno. Pri deklamacijah se ni opazilo, da so jih proizvajali tudi otroci nemške narodnosti. Vzgojni pomen takih koncertov je velikanski — posebno pri nas Slovincih, ki doslej nismo imeli prilike za take prireditve. Goji se ne le umetnost, ampak tudi značaj, disciplina, odločnost, delavnost, vztrajnost in ne v zadnji vrsti tudi vedenje otrok ter se budi veselje do dela. Seveda taka prireditev ni delo par ur, ampak več mesecev. Gospodu Neratu pristojajo za njegovo požrtvovalnost popolno priznanje ter je na svoj uspeh lahko ponosen. Najlepše priznanje pa je prejel gotovo iz veselo-hvaležnih pogledov dece.

Slavko Osterc, učitelj.

Obrtniki pozor! Obrtniki iz Maribora, kateri se žele udeležiti obrtnega shoda na Koroškem, se uljudno vabijo dne 9. t. m. ob pol 20. uri zvečer v restavracijo Narodni dom na sestanek, kje se bomo domenili radi shoda ter drugih obrtnih zadev. Prosi se številna udeležba.

Občinski gospodarski urad v Mariboru je podaljšal rok za izdajo petrolejnih nakupovalnih nakaznic in nakazil (za obrate, urade i. t. d.) izjemoma do vstevšega 10. julija, ter opozarja p. n. občinstvo, da se kasneje petroleja sploh ne bode več dobilo. Ker mora v najkrajšem času vrniti petrolejske sode, opozarja, da zapade nedvigljeni petrolej že 12. julija, ter da morajo vsi s prodajo istega poverjeni trgovci oddati vse pri njih se nahajajoče tozadevne odrezke in nakazila kakor tudi petrolejske sode dne 13. julija občnemu gospodarskemu uradu. Nove nakupovalne listke za mleko izdajal bode dne 9. in 10. julija. Upravičenci se morajo izkazati z njihovo nakupovalno nakaznico in s policijsko zglatilnico. Pri vseh izdajah se sprejemajo stranke izključno le od 14. do 16. uri (2. do 4. ure popoldne).

Državna posredovalnica za delo, podružnica Maribor sporoča da se je v času od 1. januarja do 30. junija 1920 poslužilo zavoda 6278 strank, in sicer 2551 delodajalcev in 3727 delojemalcev. V teh šest mesecih je bilo posredovanih 1568 služb. — Državna posredovalnica posluje za vsakogar

povsem brezplačno dnevno od pol 9. do 12. in od 14. do 16. uri. Na razpolago so vedno delavne moči najrazličnejših poklicev. Dopisi naj se pravilno frankirajo in za odgovor prilagajo znamke.

Št. Lovrenc na Pohorju. Da klerikalci izrabljajo vsako priliko, da škodujejo ljudem, ki niso njihovega političnega prepričanja, je pač znana stvar; tako se tudi narodnega slavja, kakršno je bila ustanovitve podružnice Jugoslovanske Maticе preteklo nedeljo niso sramovali izrabiti v ta namen. Našim gostilničarjem je g. kaplan v zvezi s svojima somišljenikoma, poštarjem in učiteljem, naročil, naj za nedeljo pripravijo več obedov, kar so ti tudi storili. Pozneje pa je ta kaplan odvrčal ljudi, naj ne hodijo jesti v gostilne, ker da so vse nemškutarske. Na ta način je ostalo g. Gasnerju 200 pripravljenih obedov, Lizi Gasnerjevi 50 obedov, g. Oswaldu 150 obedov, g. Baumgartnerju 150 obedov, g. Novaku 600 obedov, ter g. O. Skačetu 50 obedov. Škoda, ki jo radi tega trpe gostilničarji, je jako občutna. To delo našega g. kaplana in njegovih privržencev si bomo v Št. Lovrencu zapomnili za čas volitev, pri katerih bo dobil povračilo za svojo škodoželjnost in strankarsko prenapetost.

Slovenjgradec. Pevsko društvo v Slovenjgradcu nam poroča, da je bilo vsled drugih prireditev v okolici primorano na dne 18. julija določeni ustanovni koncert, združen z gledališko igro »Cigani« preložiti na nedeljo, dne 25. julija 1920. — Ker je polovica čistega dobička namenjena v prid koroškega plebiscita, prosil društvo za mnogoštevilno udeležbo posebno od strani okoliških društev.

Prekmurje.

V nedeljo v Prekmurju! Sveta dolžnost zlasti obmejnega Sokolstva je, da se v nedeljo 11. julija v čim največjem številu udeleži zleta v Prekmurju in da pozdravi svojega brata v Murski Soboti. Sploh, Slovenci, zavedajte se, da je Prekmurje še danes ogroženo ozemlje in sicer ogroženo tembolj, odkar so se naši in ondotni klerikalci združili z »madžaronskimi židi in protestanti v namenu, da bi ubijali vse, kar je ondi narodno-zavednega našega življa. Vse, kar res narodno čuti, vse, kar le more, bratom na pomoč! Mariborski Sokol pa naj tudi preskrbi natančnejša obvestila za odhod in vrnitev, kar iz lepakov ni razvidno.

„Krščanska“ gonja proti Sokolstvu v Prekmurju. Iz Murske Sobotе nam poročajo: Čeprav madžaronski duhovniki preganjajo poleg sokolskega tudi orlovski naraščaj, so si naši narodni duhovniki v tem edini, da so pričeli skupno gonjo proti sokolstvu. S posebno slastjo sovražstva pa se je vrgel katehet, madžaronski kaplan Kranjc, na sokolski naraščaj, ki se je ustanovil tu. Pri tem naraščaju se nahaja na izrečno prošnjo starišev, ki so dotične prošnje podpisali, tudi nekaj učencev in učenek tukajšnje državne ljudske šole. Pred kratkim je katehet Kranjc med poukom v 4. razredu nastopil hujskajočo proti naraščaju, čes, da je vsak Sokol brez verca, liberalca in da ne smejo zahajati k telovadbi naraščaja. Ker se v šoli od strani učiteljstva ni nič agitiralo za naraščaj, sta učitelja Črnko in Čudek kateheta pozvala, naj to gonjo v šoli opusti in ga pri tem opozorila na tozadevni odlok od višje merodajne strani. Katehet pa ju je zavrnil, kakor da ga dotični odlok nič ne briga in da bo on kljub temu zmiraj in povsod nastopal proti Sokolu in naraščaju, povdarjajoč brezverstvo in liberalstvo »Sokola«.

„Krščanska“ gonja proti meščanski šoli. Tudi o tej gonji, ki smo jo že na drugem mestu osvetlili, nam poročajo iz Murske Sobotе: Vse kar spada pod takozvano prekmursko »krščanstvo«, na čelu mu naše katoliško duhovništvo se je zarotilo proti obstoju meščanske šole. Ti krščanski gospodje bi se radi polastili poslopja meščanske šole ter ga spremenili v izključno »krščansko« gimnazijo, v kateri naj bi se vzgajali »krščanski« duhovniki ter krščanski

politiki. Svoj načrt so pričeli izvajati s preganjanjem narodnočutečega učiteljstva, ki bi ga radi zamenjali s samimi svojimi »krščanskimi« učitelji. Značilno za razmere v Prekmurju in čudno spričevalo za Brejčev vladno je, da se mora vsak novodošli učitelj javiti pri »krščanskemu« duhovništvu, kot nekaki najvišji oblastveni reprezentanci učiteljstva; ta predzrost sega tako daleč, da to poklonitev zahtevajo javno v svojih novinah. Letošnji končni vspeli na meščanski šoli so pokazali, da je narodno učiteljstvo v polni meri storilo svojo dolžnost. Pripravilo je v pol letu popolnoma pomadžarjene otroke tako dač, da je bilo od 60 otrok 8 odličnjakov in sta samo dva padla. Nato se opozarjajo stariši otrok, ki so letos končali 4. razredno ljudsko šolo in ki imajo zveze z Mursko Soboto, da jih vpišejo v meščansko šolo, v kateri je po zakonu ves pouk zaokrožen (koncentričen). Dolžnost vlade pa je, da to nekrščansko gonjo »krščanskih« duhovnikov takoj ustavi!

Porotno sodišče.

SLS krščanstvo v praksi.

II.

V zvezi s temi pod obtožbo stavljenimi odstavki, izraža tudi vsa ostala vsebina podlistkov žaljive zafrkacije in pretirano povečevanje osebnih slabosti vseh prebivalcev Sedlarjevega — rojstnega kraja pisca samega.

Preds. senata, viš. sod. svet. Ravnikar je sicer poskušal poravnato, pogajanja so trajala skoro celo uro, stranka obtožiteljev je bila za spravo pripravljena, a obtoženi rimo-katoliški duhovnik Golec je krščansko »poravnato« odklonil. Po dvorani se je domnevalo, da ima obtoženec najmanj 9 porotnikov na svoji strani...

Po brezuspešnih pogajanjih poravnave se je pričela formalno redna razprava. Golec, po čitanju obtožbe vprašan, če se čuti krivega, odgovori — na splošno začudenje: Ne! Prizna, da je on podlistke spisal, ker slučajno ni imel drugega materiala; ima navado, da piše take kritične podlistke o farah ali mestih, kjer je služboval. (Če se ne motimo, č. g. Golec v Sedlarjevem ni služboval, imel je tam kot v svojem rojstnem kraju le svojo novo mašo. Op. ured.). Na vprašanje predsednika, če Golec ne smatra, da je precej tega, kar je o Sedlarcih pisal, vendar le razžaljivo, odgovori, da po njegovem mnenju ni v podlistkih čisto nič razžaljivega. (Morala sv. Liguorja. Op. ur.). Obtoženec pokaže na nekatere obtožitelje čes, ta-le je »luft«, oni le je »soldat« itd. (Splošna veselost). On je s svojo kritiko hotel »le fakta pribiti«, tudi Jurčič in drugi so pisali slične kritike, pa se vendar ni nikdar slišalo, da bi šel Jurčiča n. pr. radi Višnjegorcev kdo in kdaj tožiti. (Ampak g. Golec najbrže ne ve, da se tudi Jurčič pri čisto drugače literarni vrednosti njegove kritike o Višnje gori, dolgo časa ni upal tam prikazati. Op. ured.). Predsednik: Vi ste tudi tam doma? — Golec: Da, v isti fari! — Pa niste pomislili, da če se kaj takega piše o svojih lastnih rojakih, da se s tem smešijo? — Golec: Ne, nato nisem mislil.

S tem je bilo zaslišanje o I. odstavku obtožbe zaključeno.

Sledi zaslišanje o II. odstavku: nepošteno kvartopirstvo. Golec se zagovarja, da je hotel le pribiti, da vsak Sedlarc kvarta, zanika pa, da bi bil dolžil vseh nepoštenega kvartanja. Zastopnik obtožiteljev, dr. Koderman, ga opozarja na tozadevne trditve, »še ni živel, še manj pa umrl Sedlarc, ki bi ne bil strokovno izobražen veščak v vseh ovinskih poštenostih in nepoštenostih kvartopirske umetnosti«. Preds.: To boste morali dokazati! — Golec: Jaz nisem mislil tako besedno! Preds.: Torej, da bi bilo bolj zanimivo, ste celo stvar hoteli le okinečati? Golec: Da! Obtoženec pozvan, naj pokaže, kateri navzočih obtožiteljev so kvartopirci; s pomočjo očeta kot glavne priče pokaže na štiri navzoče. Dr. Koderman: Morete pa reči, da so ti nepošteno kvartali? Golec: Ne, tega ne morem reči! (Presenečenje v dvorani).

Nato preide zaslišanje na III. odstavek obtožbe, o rojenih tihotapcih. Preds.: Imate dokaze, da so bili kaznovani? — Golec: Da, priča moj oče in sodni akti. Preds.: Morete isto o vseh tu navzočih trditi? — Golec: Najbrže skoro gotovi vsi! — Golecu zagovornik dr. Leskovar ugotovi 4 slučaje. Razen enega ugovarjajo drugi obtožitelji, da se med kaznovanimi nahajajo tudi že — mrtvi.

Zaslišanje IV. odstavka: Sedlarci kot »dlakocepi pravdarji«. Preds.: Se vsi pravdajo? — Golec: to bom dokazal.

V. odstavek obtožbe: župani po ozkotirni pameti, širokovestnem srcu in protipostavnem delovanju. Golec trdi, da se tudi s to kritiko nobeden Sedlarcev ne smeši. (Začudenje v dvorani.)

Zadnji VI. odstavek obtožbe: Sedlarci kot slabi kristjani. (Baš v tej pravdi smo spoznali kako izgledajo »dobri«, »pravi« kristjani s č. g. Golecem vred. Op. ured.). Preds.: Kaj hočete s tem reči, da je cerkev notri prazna? — Golec: Ker jih večina zunaj stoji med službo-božjo. — Dr. Koderman: So samo Sedlarci taki, drugod se ne godi isto? — Golec molče prizna, da se isto godi po celem »krščanskem« svetu.

Preds.: Kaj ste hoteli vobče s svojo kritiko doseči? — Golec: Zbiral sem le posebnosti iz far, kjer sem služboval, nisem imel pa namena koga žaliti. Tudi Jurčič je pisal o Dolenjcih... Dr. Koderman ogorčen: Vi vendar Jurčiča ne morete in ne smete primerjati sebi! — Dr. Leskovar brani Goleca, čes, on ima navado tako opisovati, opisal je tudi svojega vojaškega poveljnika in on, dr. Leskovar, je naravnost z naslodo bral te Golceve spise; ponudi cel zavoje takih spisov, (na najbrže ni bil nihče radoveden nanje? Op. ured.).

Dr. Koderman: A tako, naj se ga zato oprostijo tudi v tem slučaju, samo zato, ker ima g. Golec že tako navado tudi druge zmerjati in smešiti? — Istinito predlaga, da se dokaz resnice ne dopusti, da se od zagovornika ponudeni spisi ne čitajo. Senat se odloči za sklep: Dopusti se dokaz resnice o dejstvih, ki bi podpirale sramotenje Sedlarcev, izvzemši I. in V. odstavek obtožbe, ki izraža navadno smešenje Sedlarcev, za katero žalitev dokaz resnice sploh ni dopusten.

Zaslišanje prič — dokazovanje.

Nastopi kot glavna priča Golecov oče, gostilničar v Mariboru, svojčas v Sedlarjevem kjer se je mnogo kvartalo. Poslušalstvo sledi z izredno pozornostjo posameznim pričam in je še posebno radovedno, kaj bo izpovedal Golecov oče kot glavna priča.

Priča Golec star. potrdi predvsem, da Sedlarci res radi kvartajo, pokaže tudi nekaj navzočih, a o večini tudi priča ne more z gotovostjo trditi. Preds.: So kateri tudi nepošteno kvartali? Priča: Primeri se, da nekateri... splošno pa so kvartali — za vino. (Veselost). O kakšni posebni goljufiji, priča ne more potrditi, zbijali so pač — šale. Preds.: Kaj pa s tihotapstvom? Priča: O fisto pa, tudi župan sam je »švercal«. (Smeh). Preds.: »Šverca« vsak Sedlarc? Priča: Ne, fisto ne morem reči. Na en dan se spominjam, ki ni bilo nobenega moškega doma, zvečer pa so vsi prišli in pili. Največ »švercarije« je bilo zaradi svinj, ko je bila hrvaška meja zaprta.

Pred.: Kateri od obtožiteljev je »švercal«? — Priča pokaže samo na — dva. (Presenečenje). Eden prizadetih, orjaški mož vstane in izpove ponosno, da je on res »švercal«, toda Golec naj pove, če ga je kdaj videl. Golec ga — ni videl. Preds.: Torej ne veste, če so vsi Sedlarci »švercali«? — Priča: Sam ne vem več kar sem povedal. — Dr. Koderman: so ob Sotli samo Sedlarci »švercali«? Golec: O tudi drugi, vse »šverca« tam. (Veselost). — Preds.: Kaj pa z »dlakocepni« pravdarji? — Priča: En par takih je. Preds.: Kateri od obtožiteljev vsi? — Priča: Eden je, ki se rad pravda (začudenje). Dr. Koderman: Torej izmed vseh Sedlarcev samo eden! — Preds.: No, kako pa je s cerkvijo pri Sv. Miklavžu, vsi ostajajo zunaj? — Priča: Ne vsi. To vem, da se župnik

včasih krega, ker raje ostajajo zunaj, kot bi šli notri v cerkev. — Preds.: Ali to delajo posebno samo Sedlarci? — Priča: Ne samo Sedlarci, tudi drugi farani.

Da ne navajamo vseh ostalih prič: vse priče, tudi Goleceva mati so v glavnem izpovedale isto, niti ena ni mogla potrditi le eno Golecevih trditev v podlistkih.

(Konec prih.)

Pozor, založniki našega lista!

Cenjene založnike našega lista uljudno prosimo, da nam neprodane izvede z mesečnim obračunom cele povrnejo. To zahtevajo vsi listi, posebno sedaj, ko je cena papirju tako visoko poskočila. Da se ne bode preveč izvodov vračalo, prosimo naše cenjene založnike, da naročajo v bodoče le toliko izvodov, kolikor jih lahko prodajo.

UPRAVNIŠTVO.

Zadnje vesti.

Usodna ura Poljske.

DKU. Varšava, 6. julija. (Brezzično.) Tukajšnji listi prinašajo po obrambnem svetu izdano proklamacijo na poljski narod, v kateri se naglašja, da je od izida sedanje vojne z Rusi odvisno, ali bo Poljska obstojala kot velika in samostojna država, ali kot majhna dežela in ali se bo temni boljševiški režim razširil tudi naprej.

Oborožen narod.

LDU. Trst, 6. julija. Listi poročajo iz Rima, da je po govorih nekaterih radikalcev, ki so izjavili, da pogrešajo v Giolittijevem programu točnejših izjav o zunanji politiki, govoril di Giorgio, poslanec liberalne stranke, o ureditvi vojske. Po njegovem mnenju je glavna napaka Bonomijevega načrta za preureditev vojske ta, da je provizornega značaja. V sedanjih vojnah je treba ob izbruhu sovražnosti imeti velike sile na razpolaganje. Obramba države mora temeljiti na vojnih izkušnjah in zato se mora uvesti sistem »oboroženega naroda«. Govornik ni mogel nadaljevati svojega govora, ker je nastal na strani socijalnih demokratov silen hrup, iz katerega so se slišali samo klici: Morilec! Morilec ne sme govoriti! Prišlo je do manjših spopadov med posameznimi skupinami.

Šele ko je velik del socijalnih demokratov v znak protesta zapustil dvorano, je mogel di Giorgio nadaljevati svoj govor, v katerem je poudarjal, da je treba popolnoma revidirati sestavo vojske.

Kancelparagraf.

Maribor, 7. julija. Današnji »Slovenec« prinaša iz Beograda privatno poročilo, ki trdi, da se kancelparagraf (95 člen vol. zak.) ni predložil ter torej tudi sprejel ni. Poročilo LDU pa trdi ravno nasprotno, da se je kancelparagraf sprejel. Mi smo se tozadevno informirali v Beogradu, kjer se nam je potrdilo poročilo LDU, da je bil kancelparagraf sprejet, ter da so »Slovenčeva« poročila neresnična.

Romunsko—jugoslovensko prijateljstvo.

LDU Beograd, 6. julija. Danes je ministrskega predsednika Vesnića obiskal romunski poslanik Langu-Rascanu, ki se je pred dvema dnevoma povrnil iz Bukarešta, kamor je šel na kratek dopust. Izjavil je, da sta mu naročila predsednik romunske vlade, general Avarescu, in minister za zunanje posle, Take Jonescu, naj uveri našega ministrskega predsednika, da bo politika kraljevine Romunije vedno gojila najpristržnejše prijateljske odnose med Romunijo in Jugoslavijo. Ministrski predsednik Vesnić je vzel z velikim zadovoljstvom izjavo poslanika Langu-Rascanu na znanje ter izrazil svoje veselje nad tem, da sta nam gospoda Avarescu in Take Jonescu naklonjena, izjavil je, da bo vlada kraljestva SHS tudi s svoje strani skušala poglobiti pristržno razmerje med obema državama, posebno sedaj, ko jo vežejo z Romuni tesnejši interesi kakor kedaj poprej.

Anglija za mir z Rusijo.

LDU London, 5. julija. »Daily Herald« poroča iz Kristijanije: Krasin je izročil sovjetski vladi noto Lloyda Georgeja, v kateri predlaga, da ruska sovjetska vlada sprejme izplačilo sistiranih dolgov carske vlade, na kar stopi Anglija z Rusijo v redne odnose.

Izdaja: Tiskovna zadruga Maribor.
Odgovorni urednik: Fr. Voglar.
Tiska »Mariborska tiskarna d. d.«

Mala oznanila.

Želim stopiti **družabnik** v kako podjetje, najkot sodelujoč raje že upeljano, z 50.000 kron. Ponudbe na informacijski zavod »Vedež« v Mariboru, Gregorčičeva ulica št. 6. Telefon št. 132.

Za prodati otroška posteljica s perilom in ženski kostum. Vprašanja: Aleksandrova cesta št. 44, III. nadstr., pri Maurič.

Za prodati: Nov pisalni stroj. Vprašati Tvor-niška cesta 15-1. 3—2

Šivalni stroj „Howe“ se proda. Ogleda se pri Iv. Kravos, sedlarska delavnica, Koroška cesta št. 17. 2—2

Polica (stelaža) v najboljšem stanju, za manu-fakturno ali sorodno trgovino, se proda. Ivan Kravos, Cankarjeva ulica št. 1. 2—2

Vila ali pa posestvo v Mariboru ali v okolici se kupi. Ponudbe z navedbo cene na uredništvo »Maribor. delavca« pod »Vila« ali »Posestvo«.

I. Mariborski bioskop

Aleksandrova cesta.

Od srede, dne 7.—10. julija 1920:

4. razdobje

velikanskega pustolovskega filma

Izvožček št. 13

Pravica

Vsako sredo in soboto novi spored!

Predstave se vrše vsaki dan ob 18. (6.) in 20. (8.) uri v nedeljo ob pol 15. (pol 8.), 4. (16.), 18. (6.) in 20. (8.) uri zvečer.

Zlet Sokolskega Saveza SHS v Maribor dne 29. avgusta 1920!

Inserati

„Mariborskem delavcu“

imajo vedno

velik uspeh!

Ne zamudite torej ugodne prilike!

Mariborska eskomptna banka

v Mariboru, Aleksandrova cesta 11

Podružnice: Murska Sobota in Velikovec.

Sprejema: Vloge na knjižice, na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

Kupuje in prodaja: Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Iskontira: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Daje kredite: Pod najugodnejšimi pogoji.

Izdaja: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu-in inozemska mesta.

Daje predujme: Na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prevzema: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.